

Név:

Alíírás:

(2+2+(2+4) pont)

1a. $y' = \sin(t^2)$, $y(3) = 5$. Fejezd ki $y(7)$ -et a határozott integrálás segítségével!

$$y(7) = 5 + \int_3^7 \sin(t^2) dt$$

1b. Legyen $f(x) = \sqrt[3]{x}$. Írd fel f lineáris approximációját az $x_0 = 8$ pont körül! Adj minél pontosabb felső korlátot a lineáris approximáció hibájára, vagyis $|f(8 + \Delta x) - f(8) - f'(8)\Delta x|$ -re, ha $\Delta x \in [0, 0.1]$!

$$\begin{aligned} f(x) &= x^{1/3} & f(8) &= 2 \\ f'(x) &= \frac{1}{3}x^{-2/3} & f'(8) &= \frac{1}{3 \cdot 2^2} = \frac{1}{12} \\ f''(x) &= -\frac{2}{9}x^{-5/3} & f''(8) &= -\frac{1}{9 \cdot 2^4} = -\frac{1}{144} \end{aligned} \quad f(8 + \Delta x) \approx 2 + \frac{1}{12} \Delta x$$

$$\text{hiba} |\Delta x| \leq \frac{1}{2} \Delta x^2 \max_{z \in [8, 8 + \Delta x]} |f''(z)| = \frac{1}{2} \cdot \frac{1}{144} \cdot \Delta x^2 = \frac{1}{288} \Delta x^2$$

1c.

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} (y_2 - 2)y_1 \\ (y_2 - 3)(y_1 - 4) \end{pmatrix}$$

Keress meg a DE fixpontját!

$$\begin{cases} (y_2 - 2)y_1 = 0 \\ (y_2 - 3)(y_1 - 4) = 0 \end{cases} \quad \left. \begin{array}{l} y_1 = 0 \\ y_2 - 3 = 0 \rightarrow y_2 = 3 \end{array} \right\} \text{ vagy } \begin{array}{l} y_2 - 2 = 0 \rightarrow y_2 = 2 \\ y_1 - 4 = 0 \rightarrow y_1 = 4 \end{array}$$

$$\text{Fixpontok} \quad \bar{z}_A = \begin{pmatrix} 0 \\ 3 \end{pmatrix} \quad \text{és} \quad \bar{z}_B = \begin{pmatrix} 4 \\ 2 \end{pmatrix}$$

Írd fel a fixpont körüli linearizált közelítő DE-t!

$$\text{Jac} = \begin{pmatrix} \partial_{y_1}[(y_2 - 2)y_1] & \partial_{y_2}[(y_2 - 2)y_1] \\ \partial_{y_1}[(y_2 - 3)(y_1 - 4)] & \partial_{y_2}[(y_2 - 3)(y_1 - 4)] \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} y_2 - 2 & y_1 \\ y_2 - 3 & y_1 - 4 \end{pmatrix}$$

$$\text{Jac}(\bar{z}_A) = \begin{pmatrix} +1 & 0 \\ 0 & -4 \end{pmatrix}$$

$$\text{Jac}(\bar{z}_B) = \begin{pmatrix} 0 & 4 \\ -1 & 0 \end{pmatrix}$$

Lin. DE:

$$\frac{d}{dt} \begin{pmatrix} y_1 - 0 \\ y_2 - 3 \end{pmatrix} = \frac{d}{dt} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} +1 & 0 \\ 0 & -4 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix}$$

$$\frac{d}{dt} \begin{pmatrix} y_1 - 4 \\ y_2 - 2 \end{pmatrix} = \frac{d}{dt} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 4 \\ -1 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} \Delta y_1 \\ \Delta y_2 \end{pmatrix}$$

3a. (1+2+1+2 pont)

$$y' = (y^2 - 1)(2 - y) = -y^3 + 2y^2 + y - 2$$

Keresd meg a DE fixpontjait!

$$\frac{d(-y^3 + 2y^2 + y - 2)}{dy} = -3y^2 + 4y + 1 = \text{Jac}(y)$$

$$y_1 = -1, y_2 = 1, y_3 = 2$$

Ird fel a fixpontok körüli linearizált közelítő DE-t!

$$y_1 = -1 : \text{Jac}(-1) = -6$$

$$\frac{d}{dt}(y - (-1)) = \frac{d}{dt} \Delta y = -6 \Delta y$$

$$y_2 = 1 : \text{Jac}(1) = 2$$

$$\frac{d}{dt}(y - 1) = \frac{d}{dt} \Delta y = 2 \Delta y$$

$$y_3 = 2 : \text{Jac}(2) = -3$$

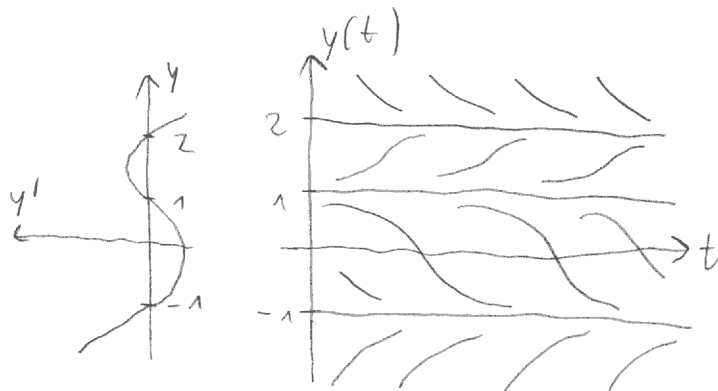
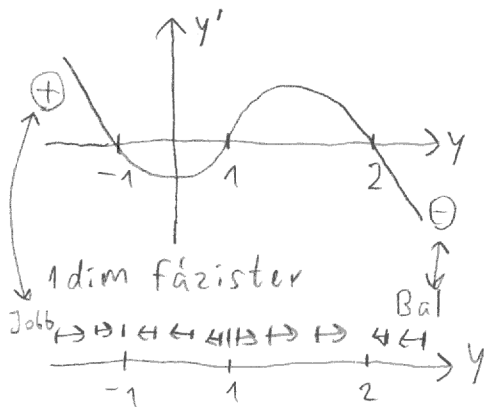
$$\frac{d}{dt}(y - 2) = \frac{d}{dt} \Delta y = -3 \Delta y$$

Ha $y(0) = 1.34$, mennyi

$$\lim_{t \rightarrow \infty} y(t) = 2$$

$$\lim_{t \rightarrow -\infty} y(t) = 1$$

Vázold a DE megoldásgörbeit!

3b. (4 pont) Mennyi

Blokk diagonális mátrix, tehát elég kiszámítani:

$$\exp \left[t \begin{pmatrix} 5 & 6 & 0 \\ 0 & 5 & 0 \\ 0 & 0 & 7 \end{pmatrix} \right] = \exp \left[t \begin{pmatrix} 5 & 6 \\ 0 & 5 \end{pmatrix} \right] \text{ és } \exp[7t]$$

$$= \exp \left[\begin{pmatrix} 5t & 0 & 0 \\ 0 & 5t & 0 \\ 0 & 0 & 7t \end{pmatrix} \right] \cdot \exp \left[\begin{pmatrix} 0 & t & 0 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{pmatrix} \right] =$$

$$= \begin{pmatrix} e^{5t} & 0 & 0 \\ 0 & e^{5t} & 0 \\ 0 & 0 & e^{7t} \end{pmatrix} \cdot \begin{pmatrix} 1 & 6t & 0 \\ 0 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} e^{5t} & 6te^{5t} & 0 \\ 0 & e^{5t} & 0 \\ 0 & 0 & e^{7t} \end{pmatrix}$$

2. (5+2+3 pont)

$$\begin{pmatrix} y_1' \\ y_2' \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2y_1 \\ 3y_1 + 4y_2 \end{pmatrix} = A \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix}, \quad \begin{pmatrix} y_1(0) \\ y_2(0) \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 3 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Keress meg A sajátértékeit és sajátvektorait!

Karakterisztikus egyenlet: $\det(A - \lambda E) = 0 = \begin{vmatrix} 2-\lambda & 0 \\ 3 & 4-\lambda \end{vmatrix} = (2-\lambda)(4-\lambda) - 0 = 3$

tehát $\lambda_1 = 2$, $\lambda_2 = 4$. (Ez automatikus, mivel A trianguláris)

$$(A - \lambda E)\bar{v} = 0$$

$$\lambda_1 = 2: \begin{pmatrix} 2-2 & 0 \\ 3 & 4-2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} u \\ v \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 & 0 \\ 3 & 2 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} u \\ v \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \quad \left| \quad \lambda_2 = 4: \begin{pmatrix} 2-4 & 0 \\ 3 & 4-4 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} u \\ v \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} -2 & 0 \\ 3 & 0 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} u \\ v \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0 \\ 0 \end{pmatrix} \right.$$

$3u + 2v = 0 \rightarrow v = -\frac{3}{2}u$ $-2u = 0, 3u = 0 \rightarrow u = 0$

$$\bar{v}_1 = \begin{pmatrix} 1 \\ -3/2 \end{pmatrix} \quad \bar{v}_2 = \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Írd fel a DE általános megoldását!

$$\bar{y}_{\text{által}}(t) = C_1 e^{2t} \begin{pmatrix} 1 \\ -3/2 \end{pmatrix} + C_2 e^{4t} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

Számold ki a DE partikularis megoldását!

$$\bar{y}(0) = \begin{pmatrix} 3 \\ 1 \end{pmatrix} = C_1 \cdot e^{2 \cdot 0} \begin{pmatrix} 1 \\ -3/2 \end{pmatrix} + C_2 \cdot e^{4 \cdot 0} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$
$$= C_1 \begin{pmatrix} 1 \\ -3/2 \end{pmatrix} + C_2 \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

$$\rightarrow C_1 = 3, \quad C_2 = \frac{11}{2}$$

$$\bar{y}_{\text{part}}(t) = 3 e^{2t} \begin{pmatrix} 1 \\ -3/2 \end{pmatrix} + \frac{11}{2} e^{4t} \begin{pmatrix} 0 \\ 1 \end{pmatrix}$$

5 × 2 pont)

rd fel, hogy milyen összefüggés van A és a sajátértékeket tartalmazó diagonális D matrixok között!

$$D = S^{-1} A S$$

$$\begin{pmatrix} 2 & 0 \\ 0 & 4 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -3/2 & 1 \end{pmatrix}^{-1} \begin{pmatrix} 2 & 0 \\ 3 & 4 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -3/2 & 1 \end{pmatrix}, \text{ vagy}$$

$$A = S D S^{-1} = \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -3/2 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 2 & 0 \\ 0 & 4 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -3/2 & 1 \end{pmatrix}^{-1}$$

Mennyi e^{tA} ? (Elegendő az, hogy kifejezed az eredményt D , illetve egy S matrix és annak inverze szorzataként!)

$$e^{tA} = e^{t S D S^{-1}} = S e^{tD} S^{-1} =$$

$$= \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -3/2 & 1 \end{pmatrix} \begin{pmatrix} e^{2t} & 0 \\ 0 & e^{4t} \end{pmatrix} \begin{pmatrix} 1 & 0 \\ -3/2 & 1 \end{pmatrix}^{-1}$$

rd fel a partikularis megoldást e^{tA} segítségével!

$$\bar{y}_{\text{part}}(t) = e^{tA} \begin{pmatrix} 3 \\ 1 \end{pmatrix}$$

b) Írd át a következő DE rendszert elsőrendű időfüggetlen DE rendszerre!

$$\frac{d^2}{dt^2} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} t y_1' - y_2^2 \\ t^2 y_2' - y_1' - \sin(t) \end{pmatrix}$$

$$\frac{d}{dt} \begin{pmatrix} y_1 \\ y_2 \\ v_1 \\ v_2 \\ s \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} v_1 \\ v_2 \\ s v_1 - y_2^2 \\ s^2 v_2 - v_1 - \sin(s) \\ 1 \end{pmatrix}$$

rd fel $e^{2-i\pi/3}$ algebrai alakját!

$$e^{2-i\pi/3} = e^2 \left[\cos\left(-\frac{\pi}{3}\right) + i \sin\left(-\frac{\pi}{3}\right) \right] = e^2 \cdot \left(+\frac{1}{2} - \frac{\sqrt{3}}{2} i \right)$$